

даюць свае кніжачкі ў сектах бясплатна. Толькі бяры, чытай, адурманьвайся. Але патрэбна павысіць падаткі ад продажу кніг наступнай тэматыкі: фантастыка, дэтэктыўшчына, неспецыяльная замежная...

3. Неабходныя народнагаспадарчаму комплексу кнігі ў недзяржаўных выдавецтвах дзяржаве патрэбна падтрымліваць. Нельга пускаць усё на самаітк.

4. Варта прыдумаць нейкую кару кнігагандлёвым арганізацыям за неперапаганду беларускамоўнай кнігі. Можам вырадзіцца як нацыя, калі не будзем чытаць кнігі на роднай мове.

5. Распрацаваць сістэму ўліку непрададзеных беларускамоўных кнігаў — назваў і экзэмпляраў.

6. Выдавецтвам патрэбна часцей аб'ядноўвацца пры выданні той ці іншай кнігі. Нават з дапамогаю Дзяржкамвыда.

7. Варта часцей арганізоўваць продаж нашай кнігі ў краіны далёкага замежжа для перавыдання. Некалі была добрая звычайка — вы бярэце нашу кнігу для перавыдання, мы бяром вашу. Нельга так зрабіць, не выходзіць, а кнігу замежную трэба тут перавыдаць, то можна ўзяць іхнія дзве, а яны хай нашу возьмуць адну. А то мы і тут праспім, прапраем.

Сучаснае недзяржаўнае кнігавыданне для дзяцей у Беларусі

*Валянціна БІГЕЗА, канд. філал. навук, дацэнт
кафедры дакументазнаўства і бібліяграфіі
Беларускага ўніверсітэта культуры*

Большасць недзяржаўных выдавецкіх структураў, якія выпускаюць дзіцячую літаратуру ў нашай краіне, з'явіліся ў 1991 г. Асобныя, праіснаваўшы адзін-два гады, не вытрымалі канкурэнцыі. Іншыя, канчаткова выбраўшы свой сектар рынку, існуюць і сёння. Сярод іх: “Сказ” (мастацкая і навукова-пазнавальная літаратура для дзяцей), “PICORP” (выданні рэлігійнага зместу для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў), “Поліпринт” (навукова-пазнавальная літаратура для дзяцей), “МЕТ” (мастацкая, навучальная, навукова-пазнавальная літаратура для дзяцей), “Асар” (навучальная і мастацкая літаратура для дзяцей), “Мока-Імідж”, “Полифакт” (фальклорныя творы для дзяцей) і інш.

Доля выдавецкіх недзяржаўных структураў у выданні кнігі для дзяцей узрасла. Калі ў 1991 г. гэта былі адзінкавыя выданні, то ў 1992-м было выдана 34 назвы, у 1993 г. — 104, у 1994 — 124, у 1995 г. — 224 назвы кніг. У той жа час (1995) дзяржаўнымі выдавецтвамі было выдана толькі 78 назваў. Гэта сведчыць пра тое, што ў рэспубліцы ўжо створана альтэрнатыўная дзяржаўнай сістэма выдання літаратуры для дзяцей.

Аналіз тыражнасці выданняў дзяржаўных і недзяржаўных выдавецкіх структураў сведчыць пра іх агульную тэндэнцыю да паніжэння тыражу дзіцячых кніг. Так, у 1992 г. сярэдні тыраж адной кнігі дзяржаўных выдавецтваў склаў 83,5 тыс. экз., а недзяржаўных — 194,8 тыс. экз., у 1993 г. — адпаведна 62,2 тыс. экз. і 168,2 тыс. экз., у 1994 г. — 33,6 тыс. экз. і 57 тыс. экз. У 1995 г. гэтыя лічбы яшчэ паменшыліся — 31,9 тыс. экз. у дзяржаўных і 52 тыс. экз. у недзяржаўных выдавецтваў.

Дынаміка выдання дзіцячай мастацкай літаратуры па яе чытацкім прызначэнні і відавочнай структуры для дашкольнікаў мянялася наступным чынам: у 1992 г. было вы-

дадзена 21,4% ад усяго аб'ёму мастацкай літаратуры, у 1993 — 24,3%, у 1994 — 29,7%, у 1995 г. — 33,4%. Разам з павелічэннем колькасці назваў адначасова прасочваецца тэндэнцыя памяншэння тыражнасці: сярэдні тыраж адной кнігі ў 1992 г. склаў 126,6 тыс. экз., а ў 1995 г. — 57,4 тыс. экз. Такі ж малюнак назіраецца і адносна выданняў для малодшых школьнікаў.

Выплыт работы выптворчага прадпрыемства “МЕТ” ацэнены экспертамі Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця. Выдавецтва стварыла цэлую праграму “Мая першая бібліятэка”. Выдаўцы супрацоўнічаюць з псіхолагамі і гэта дае свой плён.

Рэжымна-выдавецкая фірма “Сказ” выпускае для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту кніжкі-цацкі, кніжкі-размалёўкі, кніжкі-гульні. Ёсць у выдавецкай фірмы і сумеснія праекты з фірмамі далёкага замежжа.

Што да выданняў мастацкай літаратуры для сярэдняга і старэйшага ўзросту, то колькасная характарыстыка тут больш сціплая. У 1995 г. недзяржаўныя выдавецтвы выпусцілі толькі каля 30% дзіцячай літаратуры. Літаратурны вакуум вакол паллеткаў запаўняюць на дадзены час у асноўным дзіцячыя фантастычныя баевікі. Іх выданнем займаецца, напрыклад, ТАА “Харвест” (серыя “Бібліятэка дзяскай фантастыкі”).

На выданні дэтэктыўнай і прыгодніцкай літаратуры спецыялізуюцца выдавецтвы “Эридан”: серыі “Гангстерскі дэтэктив”, “Фантастыка, прыключення, дэтэктив”, “Паблісіты” — серыя “Лучшая фантастыка мира”; “Сталкер” — “Бібліятэка прыключенняў і фантастыкі” і інш. У серыі ўключаны зборнікі і зборы твораў замежных аўтараў.

Для сярэдняга і старэйшага ўзросту шырока прадстаўлена лаведкавая і энцыклапедычная кніга. Яе выдаюць ТАА “Харвест” (“Я познаю мир”), фірма “Валев” (“Всё обо всём”), “Полипринт” (Бутромеев В.П. “Детский Плутарх”), “Макбел” (“Что есть Что”) і інш.

Асобнай увагі заслугоўвае выпуск навучальнай кнігі. Сярод іншых недзяржаўных выдавецкіх структураў неабходна адзначыць дзейнасць выдавецтва “Асар”, для якога навучальная літаратура з’яўляецца профільнай. Ём выдадзены шэраг дапаможнікаў і падручнікаў, якія вызначаюцца высокай культурай друку і маюць сертыфікат “экалагічна чысты прадукт”, выдадзены Міністэрствам аховы здароўя.

Нельга не адзначыць дзейнасць недзяржаўных выдавецтваў і прыватных выдаўцоў па выпуску беларускамоўных выданняў. Сярод іх: “Сталкер”, “PICORP”, “Талер”, “Еўрапейская кніга”, “Асар”, “Хата”, “Лазурак”, “Белая Русь”, “Родны кут”; Альхімовіч, Ванееў, Велько, Гушча, Паўлаў і інш.

Адной з тэндэнцый у дзейнасці сучасных недзяржаўных выдавецкіх структураў з’яўляецца іх супрацоўніцтва з дзяржаўнымі выдавецтвамі, пры гэтым паспяхова вядзецца пошук пачынаючых аўтараў (“Юнацтва”, “Асар” — Трахменко С. “Ігры капрызной дамы”).

Дзейнасць асобных недзяржаўных выдавецкіх структураў і прыватных выдаўцоў сягае еўрапейскага ўзроўню. Яны ўспрымаюць сваю работу не толькі як камерцыйную, але і як місію.

Для далейшага паліпшэння дзейнасці выдавецтваў па выпуску кніг для дзяцей мэтазгодна іх каардынацыя, складанне зводных планаў, паказальнікаў, што дазволіць пазбегнуць празмернай перавытворчасці асобных відаў літаратуры, дублетнасці і запоеўніц пакінуць без увагі сектары кніжнага рынку.